

Conferința cu tema „Patrimoniul Băncii Naționale a României”

Discursul guvernatorului BNR, Mugur Isărescu
– versiune pregătită pentru susținere –

Aula Universității din Craiova
12 iunie 2018, ora 13,00

Vă mulțumesc, Domnule Rector, pentru invitația de a vorbi în Aula „Mihai I” a Universității din Craiova, prestigioasă instituție a învățământului superior românesc, care a împlinit anul trecut șapte decenii de la înființarea sa, în aprilie 1947.

**Doamnelor și domnilor,
Onorată asistență,**

Expresie a arhitecturii românești în stilul academismului școlii franceze, fostul Palat al Justiției, devenit sediul Universității din Craiova în anul 1966, ne trimite cu gândul la Vechiul Palat al Băncii Naționale a României, din strada Lipscani nr. 25, construit în același stil și inaugurat în anul 1890 și care este parte integrantă a complexului arhitectural ce compune sediul instituției noastre.

Chiar în același an, de la cumpăna secolelor XIX și XX, arhitectul Ion N. Socolescu a întocmit proiectul clădirii emblematică a Craiovei ce găzduiește în prezent sediul Universității. Voi mai nota, de asemenea, că viziunea unuia din cei doi arhitecți care au gândit proiectul Palatului Lipscani al BNR, Albert Galeron, se vede și în arhitectura Craiovei, prin casele Vălimărescu și Pleșa (Pleșia). În același timp, arhitectul Constantin Băicoianu, care l-a secondat pe Nicolae Cerkez în construirea Palatului Lipscani, a fost cel care a întocmit proiectul unei alte clădiri istorice, aflată în patrimoniul Universității, este vorba de clădirea Facultății de Mecanică, fosta Școală normală „Ștefan Velovan”.

Având în vedere acest limbaj arhitectural comun, m-am gândit că orașul Craiova, care are și el o stradă cu numele Lipscani, este cel mai potrivit loc pentru a expune mai multe informații și considerații despre patrimoniul Băncii Naționale a României, instituție care și-a spus plener cuvântul în modernizarea societății

românești odată cu înființarea sa tot în luna aprilie, dar a anului 1880.

Doamnelor și domnilor,

Trebuie să vă spun că, de-a lungul timpului, pentru conducerea instituției noastre și pentru funcționarii ei, realizarea, păstrarea și conservarea patrimoniului imobiliar au reprezentat o politică instituțională, o misiune de suflet și o îndatorire morală prin care s-a urmărit asigurarea stabilității și continuității Băncii Naționale a României, a 16-a bancă centrală înființată în lume, precum și adăugarea unui plus de valoare patrimoniului arhitectural național.

Banca Națională a României a fost întemeiată prin *Legea pentru înființarea unei bănci de scompt și circulațiune*, promulgată de principele Carol I la 11/23 aprilie 1880 și publicată în „Monitorul oficial” la 17/29 aprilie 1880. Ca să lămurim de la început o confuzie care se face frecvent în discuțiile despre BNR, trebuie să precizăm că:

- ✓ La înființare, statutul juridic al acestei instituții de credit a fost acela de societate anonimă pe acțiuni, nu de bancă a statului;
- ✓ Statul nu era decât unul dintre acționari. Este adevărat, în 1880 era cel mai puternic acționar, deoarece deținea o treime din acțiuni. Nu a fost, însă, și cel mai consecvent acționar, deoarece în anul 1900 statul și-a vândut acțiunile Asociației Acționarilor Băncii Naționale. În anul 1925, a revenit ca deținător al unei treimi din acțiunile BNR, iar în anul 1929 și-a vândut din nou o parte din acțiuni, păstrând doar 10%, până la sfârșitul anului 1946, când banca a fost etatizată de guvernul comunist, condus de Petru Groza;
- ✓ Începând cu 1 ianuarie 1947, statul a devenit unicul acționar al băncii, care nu a fost lichidată, așa cum greșit se mai afirmă uneori, ci a rămas, în continuare, o societate anonimă pe acțiuni. Foștii acționari, obligați în mod brutal de statul comunist să renunțe la acțiunile lor, au fost despăgubiți din fondurile proprii ale BNR;
- ✓ Încă de la înființarea Băncii Naționale, aspectul cel mai important al relației dintre BNR și statul român nu a decurs din calitatea de acționar a statului, ci din concesionarea privilegiului de a emite bilete de bancă la purtător (bancnotele BNR). Și, din nou, doresc să elimin o confuzie. A fost vorba despre concesiunea unui privilegiu în schimbul asumării de către BNR a numeroase obligații, care au adus întotdeauna foarte, foarte mulți bani în vistieria statului. În istoria Băncii Naționale fiecare dintre aceste obligații

asumate reprezintă un subiect în sine;

- ✓ Un astfel de subiect ar putea fi, de exemplu, angajamentul luat de BNR de a înființa sucursale și agenții în principalele orașe din țară. Această măsură era menită să asigure răspândirea în teritoriu a noilor mijloace de plată, leul românesc de hârtie, și efectuarea serviciului de trezorerie pentru stat. De altfel, chiar în art. 3 al *Legii pentru înființarea unei bănci de scompt și circulațiune* se preciza că banca „va institui câte o sucursală în fiecare capitală de județ și în toate localitățile din țară unde trebuința va cere. Acum imediat va înființa sucursale în Iași, Galați, Brăila și Craiova”.

Posibilitatea de a obține credite, prin scontarea hârtiilor de valoare chiar în orașul sau în zona în care își desfășurau afacerile, fiind un ajutor substanțial pentru afacerile industriașilor, comercianților și ale agricultorilor, a reprezentat impulsul de care avea nevoie ca de aer economia țării la sfârșitul secolului al XIX-lea. Pentru a putea să-și îndeplinească această misiune, BNR avea nevoie de un sediu al Administrației centrale, cu spații adecvate pentru sala de operațiuni, unde erau primiți clienții, pentru imprimerie, pentru Tezaurul central, precum și de sedii pentru sucursalele și agențiile sale, adică avea nevoie de un patrimoniu imobiliar solid și reprezentativ.

De aceea, asigurarea patrimoniului imobiliar al BNR nu a fost un scop în sine. BNR nu a acționat ca un dezvoltator imobiliar. Imobilele băncii au fost ridicate pentru a susține activitatea instituției, în strânsă legătură cu intensificarea dezvoltării economice a României și cu sporirea tranzacțiilor comerciale. În același timp, înființarea unor agenții ale Băncii Naționale era considerată foarte necesară pentru stimularea economiilor locale, prin asigurarea creditului ieftin, a capitalului necesar progresului economic. Toate acestea au fost de natură să stimuleze înființarea de noi agenții ale BNR în toate reședințele de județ, urmată, obligatoriu, de construirea unor sedii adecvate.

Cu ce bani s-a realizat patrimoniul imobiliar al BNR?

Referitor la acest subiect, circulă tot felul de neadevăruri. Se spune că erau banii statului sau, dacă nu erau ai statului, erau ai acționarilor. Fals. Ca orice bancă, societate pe acțiuni, în orice epocă și în oricare loc din lume, BNR a desfășurat operațiuni bancare și a făcut profit. Din acest profit, un procentaj important a revenit întotdeauna statului român, în schimbul concesiunii dreptului de emisiune.

De asemenea, a fost alimentat fondul de rezervă al BNR și au fost acordate dividende acționarilor. De reținut că statul român, în anii în care a fost acționar al BNR, a primit, firesc, și dividendele cuvenite. Un procentaj din sumele prevăzute an de an pentru cheltuielile curente a fost destinat realizării și dezvoltării patrimoniului imobiliar al BNR.

Care au fost principalele acte juridice prin care BNR a devenit proprietarul bunurilor sale imobiliare? Sunt două categorii de astfel de acte:

1. Acte de vânzare-cumpărare, autentificate și transcrise notarial: în marea majoritate a cazurilor, prin aceste acte au fost cumpărate terenuri pe care apoi s-au construit sediile băncii în București și în țară. **(Slide 7)** La scurtă vreme după începerea extinderii rețelei teritoriale a BNR, în noiembrie 1892, guvernatorul Theodor Rosetti informa Consiliul general că „administrațiunea Băncii întâmpină mari dificultăți a găsi în județe pentru agenții localuri apropiate trebuințelor sale”. De aceea, guvernatorul Rosetti își exprima opinia că „ar fi mai bine să se construiască localuri speciale”, fapt pentru care a rugat Consiliul general „să autorizeze a cumpăra locuri și a procede treptat la facerea construcțiunilor necesare pentru fiecare agenție”. Au fost și câteva cazuri în care au fost achiziționate imobile, care puteau fi transformate în sedii corespunzătoare statutului instituției și bune desfășurări a operațiunilor. În linii mari, cu adaptările necesare impuse de condițiile economice sau de conjunctura istorică a fiecărei perioade, această politică privind patrimoniul imobiliar al BNR a rămas valabilă până astăzi;
2. Prin convenții încheiate cu statul: ne referim, în principal, la clădirile din Transilvania, în care au funcționat agențiile BNR imediat după Marea Unire. Aceste imobile aparținuseră Băncii Austro-Ungariei, dar după prăbușirea monarhiei dualiste, la 19 septembrie 1921, Comisia de lichidare a Băncii Austro – Ungariei a încheiat un contract de vânzare-cumpărare a terenurilor și a clădirilor acestei bănci cu statul român. Apoi, la 16 ianuarie 1922, s-a încheiat o convenție între statul român și BNR.
Potrivit acestui act, Banca Națională a României a plătit statului român 25 milioane lei și statul român i-a cedat „în mod desăvârșit, irevocabil și pentru totdeauna” toate drepturile ce-i reveneau asupra celor 13 imobile ale fostei Bănci a Austro – Ungariei, care se aflau pe teritoriile unite cu România (în

1921, media anuală a cursului valutar înregistrat la Bursa din București a fost: 1 fr.fr./7,38 lei; 1 liră st./352,50 lei; 1\$/97,90 lei; 1 fr.elv./16,84 lei.) Dintre aceste sedii, cele de la Oradea și Timișoara se află în continuare în proprietatea instituției noastre.

Câteva caracteristici ale patrimoniului imobiliar al BNR:

- ✓ Din februarie 1882, când a fost cumpărat Hanul „Șerban-vodă” în locul căruia a fost construit Palatul Lipscani, până în anul 1946, când BNR a fost etatizată, au fost achiziționate aproximativ 150 de proprietăți imobiliare (terenuri pentru construcții, clădiri, sanatorii pentru recuperarea sănătății, case de odihnă, spații pentru activități sportive), care au primit destinații impuse de specificul activității și de nevoile personalului bancar:
 - Sediul central (Palatul Lipscani, Palatul Doamnei, Palatul Chrissoveloni);
 - Sediile sucursalelor și ale agențiilor BNR;
 - Construcții cu caracter utilitar;
 - Construcții și amenajări pentru timpul liber al personalului.
- ✓ În art. 3 din *Legea pentru înființarea unei bănci de scont și circulațiune*, se prevedea că „Banca Națională a României va institui câte o sucursală în fiecare capitală de județ. Acum imediat va înființa sucursale în Iași, Galați, Brăila și Craiova.” Aceste patru sucursale si-au început activitatea în martie 1881, iar Banca Națională a României, până la începutul Primului Război Mondial, a mai înființat alte 29 de agenții, totalizând 33 de sedii, câte unul în fiecare reședință de județ. În perioada interbelică, rețeaua de sucursale și agenții s-a extins, ajungând la 70 de sedii.
- ✓ În ansamblu, înființarea și extinderea rețelei de sucursale și agenții a Băncii Naționale și înălțarea sediilor BNR au constituit un proces cu multiple consecințe asupra ritmurilor dezvoltării economice și a metamorfozelor urbanistice ale orașelor în care acestea au funcționat, fiind principalul factor stimulator al sporii patrimoniului imobiliar al instituției.
- ✓ Imobilele ridicate de BNR au fost printre primele construcții din România proiectate special pentru activitate bancară, instituția noastră având un rol determinant în definirea tipologiilor arhitecturale ale clădirilor bancare.

- ✓ Amplasate în zonele centrale ale orașelor, toate proprietățile imobiliare ale BNR au fost clădiri reprezentative, au avut o valoare funcțională, dar și una arhitecturală deosebită, marcând urbanismul local și devenind repere pentru mentalul colectiv al respectivelor comunități. Au fost gândite nu numai să servească activității BNR, ci să și contribuie la estetica și noua personalitate a orașelor. Și multe dintre acestea, în momentul în care nu au mai fost necesare activității Băncii Naționale, au fost donate statului.
- ✓ Credem că este important pentru memoria colectivă ca istoria acestor clădiri ale Băncii Naționale a României, care fac astăzi parte într-un mod definitoriu din imaginea multor orașe, să fie cunoscută de publicul larg. De aceea, la Banca Națională, avem în pregătire un volum care va include toate aceste imobile ce au constituit de-a lungul timpului patrimoniul instituției noastre. În cele ce urmează voi ilustra, doar cu câteva exemple, bogăția, aș putea spune chiar splendoarea acestui patrimoniu instituțional, care este, repet, o parte a patrimoniului național.

I. Clădiri valoroase ale patrimoniului imobiliar actual al BNR – sediul central din București

1. Palatul Lipscani, cunoscut și sub numele de Palatul Vechi:

- ✓ Art. 3 din *Statutul Băncii Naționale* prevedea că „reședința societății și principalul său stabiliment va fi în București”, dar neavând încă un sediu propriu-zis, prima Adunare generală a acționarilor BNR a avut loc în sala Senatului, situată în clădirea Universității din București. La 24 iulie/5 august 1880, Consiliul general a decis mutarea sediului băncii într-un spațiu închiriat, la Creditul Funciar Rural, din strada Colței nr. 21. Aici a funcționat BNR în perioada 1880-1890 și tot aici a fost instalată Imprimeria băncii.
- ✓ În anul 1882, pentru construirea unui sediu propriu a fost cumpărat de la statul român Hanul „Șerban vodă”, situat în cea mai veche zonă comercială a orașului București, delimitată în epocă de străzile Lipscani, Calea Victoriei (fostă Podul Mogoșoaiei), Smârdan și Calea Doamnei. Contravaloarea terenului și a clădirilor aflate pe el a fost de 800.000 lei, sumă depusă de BNR la Casa de Depuneri și Consemnațiuni, în contul Ministerului de Finanțe.

- ✓ Având în vedere rolul important pe care Banca Națională și-l asumase atât pentru finanțele, cât și pentru întreaga economie românească, se impunea realizarea unui sediu central impresionant, care să inspire încredere acționarilor, partenerilor de afaceri și, nu în ultimul rând a populației, aceasta fiind prima condiție ca biletele de bancă să fie acceptate pe piață;
- ✓ Acceptând propunerile lui Eugeniu Carada, Consiliul de administrație al BNR a încredințat proiectul palatului arhitecților francezi Albert Geron și Cassien Bernard. Construcția a fost realizată de Societatea Română de Construcții și Lucrări Publice, sub conducerea arhitectului-inginer Nicolae Cerkez, secondat de arhitectul Constantin Băicoianu, și sub stricta supraveghere a lui Eugeniu Carada, care, în anul 1883, după întoarcerea din misiunea pe care o îndeplinise pentru BNR la Paris și la Londra, refuzând fotoliul de guvernator, fusese ales de Adunarea Generală a Acționarilor director al BNR.
- ✓ Palatul Lipscani a fost finalizat în anul 1890, când toate serviciile băncii, inclusiv Imprimeria, s-au instalat în noul sediu. Construcția a costat puțin peste 2.500.000 lei. Dacă adăugăm și prețul terenului, ajungem la suma de 3.300.000 lei, sumă care a fost acoperită integral din beneficiile anuale ale BNR.
- ✓ Concepută și decorată în stil *eclectic academic*, clădirea respectă simetria clasică și combină elemente de renaștere, clasice și baroce. Sunt prezente în Palatul Vechi spații care se remarcă prin valoarea aritecturii de interior, precum *sala ghișeelor*, *scările și holul de onoare de la etajul 1*, *sala de consiliu* unde se află 4 tablouri mari ale unor pictori importanți ca N. Grigorescu, G.D. Mirea, Eugeniu Voinescu.
- ✓ Ca aspect exterior, prin proporțiile și elementele sale decorative, Palatul Vechi are o monumentalitate elegantă și echilibrată, fiind, conform unor voci autorizate, una dintre cele mai frumoase piese de patrimoniu ale aritecturii bucureștene... dacă nu, chiar cea mai frumoasă !
- ✓ Între anii 2010-2015, Palatul Vechi a fost supus unor ample intervenții de consolidare și restaurare.
- ✓ Au fost dublate principalele elemente de rezistență cu diafragme și *cămășuieli* din beton armat, au fost înlocuite vechile planșee cu unele noi, din beton armat, și a fost executată așa zisa „șaiabă”, element superior final din beton armat care leagă toate elementele de rezistență verticale. Au fost restaurate decorația interioară și exterioară și reamplasat monumentul lui Eugeniu Carada, demolat odată cu instalarea dictaturii comuniste, realizând astfel o

importantă reparație morală față de cel care e considerat ctitorul instituției B.N.R.

- ✓ Se poate afirma pe drept cuvânt, că odată consolidată și restaurată, prestigioasa clădire a palatului B.N.R. a primit o adevărată infuzie de tinerețe, fiind astfel pregătită să dureze în timp spre folosul, beneficiul și mândria generațiilor viitoare.

2. Palatul Doamnei, cunoscut și sub numele de Palatul Nou

- ✓ Necesitatea construcției unei noi clădiri a BNR, în perioada interbelică, a fost provocată de extinderea progresivă a atribuțiilor băncii, singura soluție pentru evitarea dispersării în mai multe clădiri a diverselor departamente ale băncii fiind construcția unui nou palat, pentru care, încă din 1920, în Bugetul băncii a fost introdus un fond special „pentru mărirea palatului”.
- ✓ Proiectul noului palat, elaborat de Serviciul de Arhitectură al băncii, șef de proiect Radu Dudescu, împreună cu un grup de arhitecți (I. Al. Davidescu, N. Crețoiu, Gh. Nichitovici și G. Vidrașcu), a fost finalizat însă abia în martie 1940;
- ✓ Proiectul de structură al clădirii, elaborat mai întâi de inginerul Ștefan Mavrodin și continuat, după moartea acestuia la cutremurul din 10 noiembrie 1940, de inginerul Tudor Constantinescu, a fost primul document de acest fel de la noi care a inclus și calcule referitoare la cutremur.
- ✓ Execuția lucrării a fost încredințată, prin licitație, Societății Naționale de Construcții, firma inginerului Liviu Ciulley. La executarea construcției au fost utilizate cele mai noi normative existente în epocă în legătură cu protecția antiseismică, instalațiile electrice, de încălzire și de ventilație.
- ✓ Din cauza războiului, construcția Palatului Nou a durat mai mult de 10 ani, ultimele lucrări de finisare interioară și de montare a instalațiilor prelungindu-se până în 1952.
- ✓ Sobrietatea clădirii și aspectul său clasic sunt accentuate de fațadele placate cu piatră de Vrața, de coloanele corintice și de o cornișă puternic profilată. Treptele ample și soclul de la intrarea principală din strada Doamnei sunt placate cu granit de Măcin.

- ✓ Spațiile de la parterul palatului sunt spații publice, de reprezentare, al căror unic material de finisaj este marmura de Rușchița. Utilizarea acesteia pune în valoare calitățile pietrei așezate astfel încât desenul creat să se constituie în efect decorativ. Se remarcă rotonda din holul central, al cărui parapet este decorat cu elemente geometrice, tavanul aceluiași spațiu central fiind pictat.
- ✓ În martie 1961, Palatul Nou din strada Doamnei, construit în întregime cu sume provenind din beneficiile BNR, a fost confiscat de Ministerul de Finanțe, care l-a folosit în toată perioada comunistă, până în anul 1990, când a revenit proprietarului său de drept, Banca Națională.
- ✓ La jumătatea anilor 90 au avut loc lucrări de amenajare și mobilare care au vizat în principal etajul 1 al clădirii, zona în care sunt situate sala de consiliu, cabinetele conducerii, birourile Consiliului de administrație.
- ✓ După anul 2000, au fost amenajate la parter sălile de conferințe „Mitiță Constantinescu” și „Alexandru Ottulescu”, după numele guvernatorilor BNR din perioada 1935 – 1944.
- ✓ În restul clădirii au avut loc lucrări de amenajare care s-au înscris în categoria măsurilor de creșterea a eficienței activităților și de evoluția a condițiilor de lucru precum dotarea cu aparatură de microinformatică, climatizare etc.
- ✓ La exterior, s-au refăcut și s-au pavat cu pavele de granit planșeul care acoperă garajul de la subsol și s-a refăcut pachetul de trepte de granit care marchează intrarea principală.
- ✓ De asemenea, s-a executat sistemul de iluminat nocturn, care pune în valoare fațada clădirii, întregul ansamblu contribuind astfel cu un plus de imagine pentru zona în care e amplasat Palatul Nou al BNR.

3. Palatul Chrissoveloni

- ✓ Palatul Chrissoveloni, din strada Lipscani nr. 16/ Stavropoleos nr. 7, în care astăzi funcționează Sucursala Regională București a BNR și câteva direcții ale centralei, a fost sediul Băncii Chrissoveloni, o bancă înființată în anul 1920.
- ✓ Conceput în stil renașcentist *Palladian*, cu un aspect sobru și elegant, cu elemente decorative robuste, palatul a fost construit între anii 1923 – 1928, după planurile arhitecților G. M. Cantacuzino și August Schmiedigen, care au lucrat la dorința acționarului principal și președinte al Băncii, Jean N. Chrissoveloni.
- ✓ Având nouă niveluri, din care două subsoluri, clădirea a fost considerată unul dintre cele mai moderne sedii de bancă din Europa, datorită autonomiei în

funcționare: avea tezaur cu sisteme de siguranță importate din Elveția, generator de curent, centrală termică și ventilație artificială, telegraf propriu, puț de mare adâncime pentru alimentarea cu apă, rețele de telefonie internă, servicii sociale pentru angajați, post telegrafic fără fir amplasat pe acoperiș.

- ✓ Așa cum o prezenta arhitectul G.M. Cantacuzino „Banca Chrissoveloni a fost concepută ca un transatlantic /.../ un organism complet care să-și ajungă sie însăși”;
- ✓ Intrată în faliment în 1931, Banca Chrissoveloni a vândut mai multe imobile pentru a se salva, situație în care sediul ei principal a fost cumpărat de Banca Națională în anul 1933.
- ✓ Între 1995 și 2000 a avut loc consolidarea și restaurarea clădirii, acțiunea derulându-se etapizat și beneficiind de toate mijloacele materiale și de competența de specialitate asigurate de BNR. Au fost consolidate elementele de rezistență și s-au restaurate spații având elemente decorative de înalt nivel artistic, a fost restaurat mobilierul aferent existent și completat cu piese noi executate în acord cu cele originale. S-a redat astfel aspectul initial unor săli și holuri, precum *sala ghișeelor*, *sala florentină* (fosta sală de consiliu), *sala bizantină* (fostul cabinet și secretariat al directorului) etc.
- ✓ Decorarea calcanului vizibil dinspre str. Eugeniu Carada a încheiat actul de restaurare și de punere în valoare a acestui monument care, asemenea altor obiective, se va înscris, prin contribuția BNR, în patrimoniul cultural și arhitectural al capitalei noastre. Palatului Chrissoveloni, una dintre cele mai interesante construcții interbelice, socotită în epocă piesă importantă a arhitecturii europene – cum se consemna într-un album publicat la Paris, ce i-a fost consacrat în întregime – nu numai că i-au fost redată frumusețea și soliditatea de altădată, dar a dobândit și însușiri noi prin folosirea unor tehnici de ultimă oră. Iar faptul că lucrarea a primit Premiul Uniunii Arhitecților e o dovadă în plus a reușitei proiectului.

Aceste trei palate constituie, astăzi, un ansamblu arhitectural unic, care reflectă interpretarea pe care arhitecți reprezentativi pentru diferite epoci au dat-o rolului acestor imobile în țesutul urban al Bucureștilor și, în egală măsură, importanței pe care Banca Națională o are în cadrul economiei naționale. În același timp, restaurate și întreținute cu mare grijă, ele aparțin patrimoniului cultural al Bucureștiului.

Nu cred că există grup de turiști atrași de centrul vechi al orașului, care să nu remarce prezența lor impunătoare și elegantă.

II. Sediile primelor patru sucursale ale Băncii Naționale a României aflate și astăzi în proprietatea BNR

În cursul dimineții de astăzi am fost oaspeții Sucursalei Craiova a Băncii Naționale a României, cu prilejul reinaugurării sediului său, a cărui restaurare tocmai a fost definitivată.

Sucursala BNR din Craiova și-a început activitatea la 2/14 martie 1881, într-un local închiriat, pe strada Sfintii Arhangheli, astăzi strada Frații Buzești. Primele operațiuni efectuate pentru clienți au fost înregistrate în „Registrul jurnal contabil” pe anii 1881-1884. Potrivit acestui document, în martie și aprilie 1881, Consiliul de administrație al BNR a aprobat listele cu propunerile venite de la BNR Craiova pentru admiterea mai multor persoane „la compt curent cu facultatea de scont”, ceea ce arată că Sucursala Craiova era pregătită să efectueze prima operațiune de scont, prezentatorul efectelor de comerț pentru scontare fiind un „banquer” de pe strada Lipscani, din Craiova.

În câțiva ani, volumul operațiunilor și numărul clienților au crescut foarte mult, mai ales că, începând cu anul 1884, au putut beneficia de creditul ieftin de la Sucursala BNR Craiova și comercianții din:

- ✓ Calafat, Caracal, Turnu Severin, Târgu Jiu, Slatina, Drăgășani, Râmnicu Vâlcea și din alte localități ale Olteniei, unde BNR nu înființase încă agenții.

Această situație a impus construirea unui sediu adecvat rolului și importanței pe care BNR Craiova o avea deja în viața Olteniei. Ca urmare:

- ✓ Consiliul general al BNR a aprobat, în anul 1885, cumpărarea unui teren în Craiova, situat la intersecția străzilor Unirii și Liceului, în „inima comercială” a orașului, în mahalaua Sfânta Troiță.
- ✓ Pe terenul cumpărat cu 54 000 lei, în 1885, de la moștenitorii boierului Barbu Isvoranu, în perioada 1887-1888, la comanda Băncii Naționale, antreprenorii craioveni Domenico Costa și Dimitrie Nedelcu au construit sediul sucursalei;
- ✓ La 20 octombrie 1888, arhitectul - inginer Nicolae Cerkez a prezentat în fața Consiliului de administrație al BNR situația construirii celor patru sedii ale BNR de la Iași, Galați, Brăila și Craiova. Primele trei sedii erau deja gata, dar

din cauza dificultăților întâmpinate (ex.: terenuri cu hrube la Iași și Brăila), se făcuseră cheltuieli suplimentare. În schimb, la Craiova, terenul fiind bun și materialele mai ieftine s-au făcut economii, astfel că suma de 844.000 lei, prevăzută pentru construirea celor patru sucursale, nu a fost depășită. În ceea ce privește situația clădirii de la Craiova, aceasta era terminată și se preconiza mutarea în scurt timp a funcționarilor Băncii, rămânând ca împrejmuirea, pavarea și alte lucrări să se facă din fondul încă disponibil, în cuantum de 40.000 lei.

- ✓ Ar trebui să mai adaug aici că, probabil, toate cele patru sedii au fost construite după proiectul realizat de arhitectul Grigore Cerchez pentru sucursala Brăila, proiectul fiind adaptat pentru fiecare amplasament în parte, așa încât specialiștii spun că cele 4 sucursale sunt din punct de vedere arhitectural, strâns înrudite.
- ✓ Stilistic, clădirile sunt o expresie a eclectismului epocii cu influențe predominante din renașterea franceză, arhitectul Grigore Cerchez fiind absolvent al Școlii centrale de artă și manufactură / École Centrale des Arts et Manufactures din Paris.
- ✓ Partiul, volumetria și decorațiile celor patru sucursale ale BNR exprimă exigențele funcționale, tehnice și culturale ale vremii, constituindu-se în clădiri de referință ale epocii, în fiecare dintre orașele în care au fost construite.
- ✓ Revenind la imobilul Sucursalei Regionale Dolj, acesta a fost construit în trei etape:
 - o În prima etapă, în perioada 1887-1888, a fost înălțat un corp de clădire având demisol, parter și pod, în stil arhitectural specific sfârșitului de secol XIX. Clădirea, având fațada placată cu cărămidă și piatră sculptată, impresiona prin înălțimea camerelor și decorațiunile interioare. Acest corp de clădire avea forma literei I era compus din două aripi dispuse pe laturile de nord și de sud ale terenului, cu dimensiunile de 7,40 x 21,80m, unite printr-un corp central cu dimensiunile de 17,00 x 11,00m. Acest corp central era paralel cu Calea Unirii.
 - o În etapa a doua, perioada 1930-1931, s-a realizat completarea clădirii pe latura de est și în zona centrală, închizând spațiul dintre cele două aripi.

- o În etapa a treia, perioada 1956-1957, s-a realizat un nou corp de clădire, atașat celei existente, pe latura vest, opus intrării principale, în continuarea zonei centrale a corpului realizat în prima etapă.
- ✓ În prezent, clădirea are demisol, parter, etaj parțial și pod.
- ✓ Compozițional, clădirea Sucursalei Regionale Dolj a BNR este reprezentată de un volum compact, predominant parter și demisol, cu zona centrală supraînălțată. Fațada principală, orientată către Calea Unirii, ca și cele două fațade laterale sunt alcătuite din două registre orizontale corespunzătoare demisolului și parterului, marcate prin finisaje diferite.
- ✓ Interiorul clădirii este organizat funcțional în jurul unui hol central, situat în axul intrării principale, această alcătuire fiind o caracteristică a clădirilor bancare de la sfârșitul sec al XIX-lea.
- ✓ Cele două aripi laterale ale clădirii, ca și etajul 1 parțial sunt rezervate birourilor.
- ✓ Puține elemente de decorație interioară originale s-au păstrat. Între acestea, amintim colonetele din fontă din holul central, caracteristice sfârșitului de secol XIX, care, înaintea începerii lucrărilor de restaurare din 2015 erau complet acoperite de pereți ușori fără să se știe de existența lor.
- ✓ În urma cutremurelor din 1977 și 1986, structura de rezistență a întregii clădiri a avut de suferit, fapt pentru care, după 1990, clădirea a fost expertizată în două etape.
- ✓ Având în vedere noile necesități funcționale și ca urmare a modificării a codurilor de proiectare seismică, în anul 2011, BNR a lansat concursul de soluții pentru *Consolidarea, amenajarea, restaurarea și modernizarea sediului BNR - Agentia Dolj*.
- ✓ Pe lângă lucrările efectuate asupra clădirii, au fost restaurate piese de mobilier vechi, casele de bani originale și ușile de tezaur (Haffner – Paris 1881 și Radcliff and Horner - Londra 1893).
- ✓ Spațiile interioare au fost puse în valoare și cu ajutorul corpurilor de iluminat, realizate din alamă antichizată și sticlă. Designul acestora respectă caracterul arhitectural al clădirii și stilul decorațiunilor interioare.
- ✓ Desfacerile efectuate la interior au scos la lumină doi stâlpi de fontă, originali, similari celor din biblioteca Palatului vechi al B.N.R. din București. Aceștia au fost restaurați și sunt puși în valoare în sala multifuncțională de la parterul imobilului.

- ✓ Această clădire, care este de 130 de ani sediul aceleiași instituții, reprezintă, foarte probabil, unul dintre acele cazuri rare la noi, în care statornicia instituțională a asigurat mai bine de un secol continuitatea activității în același edificiu.

În pofida tribulațiilor istoriei, putem vorbi de continuitate și la Iași, Brăila și Galați, cu următoarele detalii însă:

- ✓ **Iași:** terenul situat pe Strada Mare nr. 45 (în prezent Ștefan cel Mare nr. 17) a fost achiziționat de la de la Artur Cantacuzino prin actul de vânzare-cumpărare din anul 1884, cu suma de 55.000 lei. Pe acest teren, a fost construit primul sediul al sucursalei, în perioada 1885-1888. Clădirea a fost complet distrusă în timpul bombardamentelor din vara anului 1944. În perioada 1946-1948 a fost construit un nou sediu, după planurile arhitecților Radu Dudescu, Nicolae Crețoiu și Spiridon Spirescu. Lucrările de construire au fost încredințate firmei Ing. A. Seșan, profesor la Școala Politehnică din Iași. A fost construită astfel una dintre cele mai funcționale și frumoase clădiri din rețeaua teritorială a Băncii Naționale a României, în care funcționează Sucursala Regională Iași a BNR;
- ✓ **Galați:** pentru acest sediu au fost achiziționate, în perioada 1883-1885, două terenuri pe strada Văduvoiu, devenită strada Municipală, unul de la Evlambia și Elena Catacazi, la prețul de 45.000 lei, celălalt de la Reisa Kaufstein. Lucrările au început în iulie 1885 și s-au desfășurat sub supravegherea arhitectului Nicolae Cerchez, antreprenori fiind Domenico Costa și D. Nedelcu. În 1928, un incendiu a distrus o parte din imobilul BNR din Galați. În cadrul lucrărilor de refacere, având în vedere faptul că activitatea sucursalei se dezvoltase foarte mult, clădirea a fost extinsă prin adăugarea unui etaj. Această clădire este în prezent sediul Agenției BNR Galați;
- ✓ **Brăila:** în anul 1884, pentru acest sediu BNR a cumpărat de la C.G. Fotin, Ștefan și Anghel Dimitriu două terenuri în str. Silistrei, în suprafață totală de 2.032 mp, cu prețul total de 46.000 lei. Clădirea a fost construită în perioada 1885-1886, de antreprenorul Ion Triandafil, lucrările fiind supravegheate arhitectul Nicolae Cerchez. După 1940, clădirea fiind într-un grad avansat de deteriorare, birourile sucursalei au fost mutate și au început lucrările de

renovare, care s-au prelungit până în jurul anului 1955. Această clădire este în prezent sediul Agenției BNR Galați.

Menționez că toate clădirile menționate până acum au statut aparte din perspectiva valorii patrimoniului național, mai precis imobilele de la Timișoara și Oradea fac parte din zone protejate, iar toate celelalte

III. Clădiri care s-au aflat în proprietatea BNR și au fost cedate domeniului public

În anul 1999, cele 41 de sucursale ale BNR existente, câte una în fiecare județ, au fost reorganizate în 22 de sucursale și în 19 agenții. La 1 septembrie 2000, au fost desființate cele 19 agenții, iar la 1 septembrie 2003 au fost desființate trei dintre cele 22 de sucursale.

Ca urmare a acestei reorganizări, situația juridică a imobilelor în care și-au desfășurat activitatea agențiile BNR desființate în perioada 2000-2003 a fost reglementată în conformitate cu *Ordonanța de urgență nr. 51 din 12 iunie 2003 privind reglementarea situației juridice a unor bunuri imobile*. Prin acest act normativ, 17 dintre imobilele agențiilor desființate au fost transmise din patrimoniul BNR în proprietatea publică a statului și administrarea Regiei Autonome „Administrația Patrimoniului Protocolului de Stat”, iar altele au fost transmise prin hotărâri de guvern altor entități,

Iata ce s-a intamplat cu doua cladiri foarte valoroase, care au fost in proprietatea BNR: sediile agențiilor din **Piatra Neamț și Drobeta Turnu Severin**.

Agencia BNR din reședința județului Neamț a fost înființată în 1898 și, în primii ani, a funcționat într-o casă închiriată de la fostul primar al urbei, Constantin Șoarec. În 1901, Banca Națională a cumpărat de la Ermil Isăcescu, pentru suma de 31 000 lei, un imobil mai mare, cu parter și etaj, care a oferit spațiul necesar atât pentru desfășurarea operațiunilor BNR, cât și pentru locuințele funcționarilor. Dar și această clădire a devenit insuficientă și Banca Națională a cumpărat de la Banca „Petrodava”, în august 1931, o bijuterie a arhitecturii locale, situată pe strada Ștefan cel Mare nr. 3. Prețul acestei achiziții a fost stabilit la 8,5 milioane lei și a fost achitat astfel: 6,7 milioane lei în numerar, la care s-a adăugat un imobil pe care BNR îl cumpărase în 1930 pentru locuințele funcționarilor.

Noul sediu, despre care specialiștii spun că este cea mai frumoasă clădire din Piatra Neamț, fusese construit, în anii 1928 – 1929, într-un stil neoromânesc cu amprentă personală, după planurile arhitectului de origine elvețiană Roger Bolomey. Aici a funcționat Agenția BNR Piatra Neamț, devenită Sucursala Județeană Neamț a BNR, până în anul 2000, când a fost desființată. Închiriată câțiva ani mai întâi Băncii Agricole și apoi Băncii Transilvania, prin Hotărârea nr. 109 din 5 februarie 2004, clădirea a trecut în domeniul public și în administrarea Consiliului Județean Neamț cu destinația muzeu, iar din anul 2005 este sediul Muzeului de artă eneolitică „Cucuteni”. Așa încât, nu întâmplător, sub firma muzeului de astăzi, se află în continuare sigla BNR.

Agenția BNR din Turnu Severin și-a început activitatea în anul 1892, într-o casă închiriată. Apoi, Banca Națională a cumpărat casa familiei Capeleanu, de pe strada Aurelian, cu suma de 40 mii lei, unde a fost sediul Agenției până în anul 1931. În acest an a fost inaugurat noul sediu al Agenției, după ce fusese cumpărat terenul și apoi proiectat și construit noul imobil, situat pe strada I. G. Bibicescu la nr. 2. Ioan G. Bibicescu, originar de pe aceste meleaguri, fusese guvernatorul BNR în anii grei ai Primului Război Mondial și cel care donase câteva zeci de mii de volume pentru biblioteca locală.

Terenul pentru ridicarea noului imobil a fost achiziționat în anii 1927 – 1928, în schimbul sumei totale de 6,4 milioane lei. Planurile pentru noul imobil au fost concepute de arhitecții C. Trandafirescu și Radu Dudescu, iar construcția acestuia a fost realizată de antreprenorul Darini.

Clădire impozantă, imobilul din strada I.G. Bibicesu a fost sediul Agenției BNR Turnu Severin, dar aici se aflau și locuințele funcționarilor. Clădirea a fost avariată de bombardamentele aeriene din primăvara anului 1944, când o bombă a ajuns până în pivniță, iar o alta a afectat scara principală și încăperile din preajmă. De-a lungul timpului, imobilul a suferit mai multe intervenții, dintre care menționez pe aceea din anul 1939, când a fost acoperită terasa de la etajul întâi, și pe aceea din 1995, când renovarea imobilului a inclus: lucrări de amenajare, recompartimentare și finisaje interioare, refacerea instalației electrice, închiderea terasei de la etaj, ceea ce a permis extinderea spațiului destinat operațiunilor băncii.

Agenția Băncii Naționale din Turnu Severin, devenită Sucursala Mehedinți a BNR, a funcționat în acest spațiu până la desființarea sa în anul 2000.

Închiriată câțiva ani Transfond SA și băncilor Agricolă și Transilvania, clădirea a trecut în proprietatea publică a statului (2003) și apoi în administrarea Consiliului

Județean Neamț cu destinația muzeu (2004), iar din anul 2005 este sediul Muzeului de artă eneolitică „Cucuteni”. Așa încât, nu întâmplător, sub firma muzeului de astăzi, se află în continuare sigla BNR.

Și această clădire frumoasă din centrul orașului Turnu Severin mai păstrează sigla BNR, așa cum se poate vedea în această imagine recentă.

IV. Clădiri care s-au aflat în proprietatea BNR,

au fost confiscate în epoca comunistă, dar n-au mai fost revendicate

Banca Națională a României a avut în proprietate mai multe clădiri, proiectate și construite cu o clară destinație socială, care au fost confiscate în timpul regimului comunist și pe care nu le-am mai revendicat după 1990. Aceste imobile erau destinate nevoilor funcționarilor, fie ca locuințe, fie ca spații de organizare a activităților sportive și extraprofesionale. Enumer doar câteva, care sunt foarte cunoscute: Hotelul Triumf de pe bulevardul Kisselef nr. 12, Blocul zodiac din Calea Dorobanților, Blocul Rosenthal, cunoscut și sub numele de Blocul „Bijuteria”, din Calea Victoriei nr. 22 – 24, unde a fost sediul fostei Casei de pensiuni a funcționarilor BNR.

Una dintre cele mai reprezentative clădiri care s-au aflat în proprietatea BNR este clădirea Accademia di Romania din centrul Romei. Ridicată pe cheltuială proprie de BNR între anii 1924-1933, după planurile arhitectului Petre Antonescu, aceasta a fost donată statului român la data de 3 august 1933. În prezent aici sunt organizate o serie de evenimente culturale, lansări de carte, expoziții, conferințe etc.

În continuare o să mă refer doar la istoria Căminului funcționarilor BNR, din șoseaua Kisselef, cunoscut sub numele de Hotel Triumf. Mai întâi, Banca Națională a cumpărat terenul situat la nr. 10 – 12, de la Constantin Argetoianu și Banca Țărănească în 1922, respectiv familia Blank în 1925. Cândva aici fusese

proprietar și Mihail Kogălniceanu. În 1924, guvernatorul Mihail Oromolu a solicitat Consiliului de administrație al BNR aprobarea pentru a începe tratative cu unul din cei mai apreciați arhitecți români, este vorba de Petre Antonescu, în vederea proiectării lucrării. Directorul Constantin Băicoianu s-a opus inițiativei, considerând că amplasamentul este prea departe de Bancă. În cele din urmă, Consiliul de administrație a considerat că zona are potențial de dezvoltare și a decis să solicite lui Petre Antonescu realizarea „unui mare imobil cu 3 etaje, cuprinzând apartamente de diferite mărimi pentru funcționari”. Retras față de șosea, cuprinzând 52 de apartamente și sugerând arhitectura tradițională românească, imobilul a beneficiat de o tratare arhitecturală sobră, având o formă alungită și fiind perfect simetric față de axul principal. Odată cu imobilul a fost realizată și întreaga amenajare peisagistică, inclusiv un teren de tenis la care aveau acces toți funcționarii BNR. Achiziționarea terenului a costat 10,2 milioane lei (2,4 milioane lei – Banca Țărănească, 1,2 milioane – Aristide Blank, 6,6 milioane - Constantin Argetoianu).

În ceea ce privește construcția clădirii, nu avem suma totală plătită, dar știm că, la 21 febr. 1929, valoarea totală a lucrărilor executate de Societatea „Edilitatea” era de 34,5 milioane lei. Aceste lucrări se refereau doar la construcția imobilului, fără amenajarea grădinii, pentru a cărei împrejmuire doar s-a plătit un avans de 350000 lei.

Potrivit specialiștilor (prof. Leahu), pentru istoria arhitecturii românești, această clădire reprezintă unul din puținele exemple din anii '20 – '30 ai secolului trecut de „monumentalizare” a locuinței și, în același timp, de ansambluri de locuit ale unor instituții sau întreprinderi importante. Printr-un HCM din 1953, imobilul a fost dat Direcției Generale a Treburilor Consiliului de Miniștri.

V. Proprietăți BNR în discuție

O ultimă categorie la care intenționez să mă refer în acest cadru este aceea a proprietăților BNR care au suscitat discuții în ultima vreme, este vorba de atât de cunoscutul Parc cu platani sau Arenele BNR din strada Dr. Staicovici.

Precizez că întregul imobil a ajuns în proprietatea BNR ca urmare a unei legi. Prin legea 336/1946, Societatea de Dare la Semn era autorizată să schimbe terenul care fusese donat de Stat în timpul lui Alexandru Ioan Cuza cu Banca Națională a României. Astfel, Societatea de Dare la Semn a primit de la BNR 345 milioane lei, precum și 65 de ha din pădurea Tunari, cumpărate în același an de banca centrală la prețul de 780 milioane lei.

Ulterior, în 1948, BNR a mai achiziționat un teren mult mai redus ca suprafață, de doar 280 metri pătrați, situat în str. Dr. Lister nr. 37, pentru care a achitat suma de 500 000 lei.

Menționez că în actul de vânzare – cumpărare întocmit cu Societatea de Dare la Semn, se atestă că pe actualul amplasament al arenelor au fost amenajate tribune și terenuri de tenis încă din perioada interbelică, Societatea „Tennis Club Român” având calitatea de chiriaș în perioada 1934-1949.

Se împlinesc 4 ani de când BNR a inițiat o corespondență cu reprezentanții statului pentru a prelua, printre altele, proprietatea asupra arenelor de tenis, și nu pentru că acestea s-ar fi aflat într-o stare avansată de degradare, ci tocmai pentru că ar aduce un plus de valoare sportului românesc.

Ulterior preluării cu plată, în urmă cu 27 de ani, de la Ministerul Tineretului și Sportului, Arenele BNR nu s-au aflat vreodată în stare de degradare și nu se află nici în prezent într-o asemenea situație, dovadă fiind desfășurarea chiar luna viitoare a turneului feminin WTA, în colaborare cu Federația Română de Tenis.

Dreptul de proprietate al BNR nu a fost pus niciodată la îndoială. Cu titlu de exemplu, revin la Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 51/2003, pe care am menționat-o și mai devreme, prin care 20 imobile ale BNR au trecut în proprietatea statului și 5 imobile au trecut de la stat în proprietatea BNR.

BNR, prin reamenajarea parcului și dezvoltarea clădirilor, nu a făcut altceva decât să adauge valoare unei zone de patrimoniu a Bucureștilor, cu platani protejați de pe vremea lui Alexandru Ioan Cuza. Punerea în valoare a arenelor de sport aflate în cadrul acestui parc trebuie să se facă în condițiile legii pentru ca întregul ansamblu să își pastreze și valoarea de patrimoniu și cea utilitar-sportivă.

Concluzie

Așadar, de aproape 14 decenii, construind clădiri reprezentative în București și în cele mai importante orașe ale țării din fondurile proprii, Banca Națională a României n-a construit doar pentru sine însăși, ci instituția noastră și-a adus o contribuție notabilă și la îmbogățirea patrimoniului cultural național, pentru conservarea căruia în ultimul sfert de veac a făcut neîntreprupte eforturi.